

У НОВОМ САДУ У ЧЕТВРТАК 4. ЈАНУАРА 1879.

ПОЗОРИШТЕ

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

Излази свагда с дану сваке представе на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 н. месечно. — Претплатата се шаље Корнелу Јовановићу, који се из љубави према позоришту примио да разашље овај лист.

СТАРИ ГЛУМАЦ.

(Наставак.)

Погледао сам у њега, али нисам на лицу му опазио ништа осим два окињка и неколико модрица.

„Зар ви не примећујете у целом овом створу, у овом држању и кретању нечег достојанственог, величественог, нечега, што човека усхићује? Зар не увиђате, да се у том човеку огледају Цезари, Дон Карлоси, Мортимери, Фердинанди, и да је створен за приказивање Албе, Атбелина и Роле?“

Опет сам погледао у њега, али сам под плаштом његовим, који се отворио при гестикулацији, опазио само пупав трубух, две кратке ноге, похабане и искриљене хаљине.

„Зар ви не чујете, да ја не говорим простим стилом као обични људи, међу које спадате по свој прилици и ви, господине? Та зар ви нисте кадри да схватите тај начин говора, тај дивни нагласак, што инатерује сузе на очи, као оно тихи поветарац, што мами осмех са усанама, као оно бајио пролеће, што застраши човека, као оно бура и громљава, али за то шак вазда очарава, јер је то тако удешено, јер ја тако хоћу!“

И доиста, имао је право, јер у том тону није још нико говорио са мном.

„Ја сам првосвећеник овдашњег талијаног храма, ја сам Павао Бодакија, племенити вамоширччи, први глумац и уједно управитељ, коме су подариле повластице многе жупаније, па и његово височество велеможни палатин, који је био у друштву са великим жупанима, који се картао са поджучанима и спавао у властелинским дворовима, коме је високоблагородни господин Гаврило Дебрентеји*) уз својеручно писмо

*) Славан мађарски песник. Родио се 1786. године. Превео је и милинерову „Кривицу“ и молијеровог „Тирдну“.

послао свој превод „Макбета“, који је у осталом и сам песник и писао жалосну игру са насловом „Престо и губилиште, или смрт Ладислава Хуњадија“, а иста је уз ошите одобравање приказивана на многим местима и штампаће се на скоро у Кошицама (Кашави) трошком једног књижара у Клужу“.

Кад је то изговорио, застане мало. Нисам био кадар ништа да прозборим. Та то је био управитељ, што сам га ја тражио! Дрхтао сам пред њим као некад пред својим учитељима. Мислио сам у себи, да је истина особењак, али да је ћенијалан, да је птина поцепан, али да је при свем том велики човек, а ја сам спрам њега само прост ћак, који се још нисам уздигао до „узвишених начела“, који нисам проучавао ни физиогномије ни психологије.

„Молим по сто пута за опроштај — уверавам вас, да нисам хтео да вас вређам. Та како бих то и могао чинити, многотровани господине управитељу? Ја и сам хоћу да будем глумац, и то баш код вашега друштва. Молим вас по сто пута за опроштај —“

„Шта? Глумац?“ — повиче он, држећи се још достојанственије. — „Јесте ли ви проучавали Аристотела, Квинтилијана, јесте ли читали студије Хига Блерса? Знате ли ви, ко је био велики Росције, божаствени Герик, бесмртни Талма? Јесте ли никада чули што о Шекспиру, Шилтеру, Коцебу-у, Ифланду, Циглеру и многим другима, које овде не ћу да набрајам? Знате ли ви шта значи декламација, и шта је то мимика и гестикулација?“

Хтео сам да му одговорим, али ми није дао да дођем до речи. (Наставаће се)

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(Наставак.)

На истој скупштини прочитан је и овај извештај привремене управе о стању и раду позоришне дружине:

„Славна скупштино! Цело време од прошле главне скупштине до данас прошло је и опет у јутој борби за опстанак нашег позоришта. Та борба стала је много муке, силног напрезања, напорног рада, али се бар постигло и то, да се види, да позоришна установа има животне снаге у себи и да би тако заиста штета и срамота била занемарити и напустити неговање таке лепе и племените биљке, која је у нашем просветном животу тако дубока корена ухватила, да се њоме дичити и поносити можемо. Иште се, истина, још много добре воље, ѡубави и пожртвовања, да та биљка не угине, али тога ће ваља да још у нас бити, па не ћемо клонути духом баш онда, кад нам је та дивна биљка почела доносити најлепше плодове. Борити се, ал' не уморити се, то ваља да нам је девиза. Радишу и бог помаже!

Од прошле главне скупштине до 30. јуна о. г. обишла је позоришна дружина ова места наша: Нови Сад, Земун, Вел. Кикинду, Вршац, Панчево, Белу Цркву и Земун, а сада се налази у Руми.

У Новоме Саду бавило се наше позориште од 28. марта до 1. јуна. За то време давало је 34 представе и научило је 14 нових комада, који

за украс служе нашем позоришном репертоару. У Земуну се бавило позориште од 5. јуна до свршетка јула 1877. и давало је 33 представе; у В. Кикинди од 3. авг. до свршетка септ. 1877. и давало је 33 представе; у Вршуцу од 2. октобра 1877. до свршетка јануара 1878. и давало је 68 представа; у Панчеву од 5. фебр. до 6. априла 1878. и давало је 35 представа; у Белој Цркви од 17. априла до свршетка маја 1878. и давало је 35 представа и у Земуну за месец јуни 1878. давало је 13 представа.

У свима тим местима добро је прошло наше позориште осим Беле Цркве и Земуна по други пут, где је представама киша тако сметала, да се по гдекоји пут по целе недеље морале представе прекидати. То је узрок, што је ту приход много слабији био него обично. Да време није омануло, то би наше позориште за цело споменуто време свугде без дефициита прошло било. Овако се морала вршачка и панчевачка уштеда утрпили нешто у Белој Цркви, а нешто у Земуну, а ту и мало дуга направити. Евала нарочито честитим вршчанима, који су наше позориште пуна 4 месеца издржали са сјајним успехом. Не мања хвала и кикинђанима и панчевцима, који су доказали и опет, да им је позориште за срце прирасло. Да бог да се у њих угледале и друге вароши наше.

(Свршиће се.)

ЖИСТИЋИ.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(„Варошани на селу“.) Као први новитет у овогодишњој позоришној сезони приказан је у петак 29. дец. 1878. Сарду-ова шаљива игра „Варошани на селу“, коју је за српску позорницу (да ли са оригиналa или тек са немачког, дабогме опет прерађеног превода — то се не каже) удесно Бранко М. Јовановић. Прошле позоришне сезоне онде већ је био умножен репертоар нашега позоришта повититима из шера женијалнога Викторијена Сарду-а. Нека чеда његове музе наша публика већ и отпре познаје. Поста су сва мање више про-дрла, иако је истина, да писац ни у једном своме делу не може себе да затаји, ако је истина, да се у сваком делу отгледају пишчеви назори, његове особине, скоро да речемо сва индивидуалност његова, онда приказ Сарду-ових „Варошана на селу“ не може имати у себи ни за публику, ни за оценитеља ону драж, коју нешто сасвим ново, сасвим непознато побуђује. Та и из „Варошана на селу“ не да је

впрво, него се и сувише јасно показао исти онај фини и пун духа цртач друштвених одношаја у модерион свету, исти онај Сарду, у чији је венац славе и на овоме месту уметнут по који познатан цветак. Па ипак је приказ његових „варошана на селу“ био у неколико необичај, да, ирло необичан за нас. Ако је до сада и поједини члан српске публике мало хтео и да се намршти на коју Сардуову хиперикантну, те по томе на наше одношаје непримењиву сцену, то му је слагда за цело у таквој прилици облаке са чела одагнала помисао, да се преселио у Париз, да пред њиме стоји паришки свет; могао је разумети у детаљ развучене, те услед тога скоро „несварљиве“ сцене о браколому, кад је знао, да у њима фигуришу Гастон, Армани, Артури Проспери и т. д. Али ко ће те боре одагнати, кад у таквим сценама искрсне и. пр. Владан и Олга, као што је то у прерађеним и „удешеним“ „Варошанима на селу.“ Истина, и Владани су људи, као и Гастони, и Срикиња,

истина, може у одсуству мужа свога примити удварања и ласкаље речи младих ветрогоња, и она може тако слаба бити, да није кадра употребити никакав начин, да се несносног удварача отресе; има, до душе, и Владана, који могу са својим родитељем онако олако, да не речемо разглажашно, разговарати о својим „абентајрима“, као што Владан у „Варошанима на селу“ чини; писмо ни ми, додуше, кинеским зидом ограђени и сачувани од онаквих сцена, какве за собом доносе одношаји између мужа и жene с једне, а удварача и обожавале с друге стране; свега тога, вељимо, може и код нас бити; или такви Владани, такве Српкиње још су за сад „тице феникси“, — но куда даље? О апсолутним немогућностима није вајде много говорити, јер окрену их човек ма на коју страну, ставља човек на њих веће захтеве, или им шта и кроз прсте гледао, тек они остају свагда оно, што збиља и јесу, напиме, ништа друго, до апсолутне немогућности. По нашем је мињењу применавање друштвених одношаја једнога народа на други, који са свим другима од природе му засађена својства, друга начела, друге назоре о многоме чему, па уз то и о моралу, има, иремештање туђих околности на места, на којих су околности у многом те многом погледу са свим другим природе, претапање људи сасвим хетерогена соја у једно — по нашем је мињењу све то не само просто успљавање, које је кадро можда само приближно довести до пожелане мете, а кадро богме за собом повући и прекор психолошке неоправданости, него је баш и апсолутна немогућност. У том нас је мињењу баш учврстио случај са „Варошанима на селу.“ Прерадилац је са огромном савесношћу, са извесном неком истрајношћу посао свој вршио; човек кад би узео стакло, које стоструко увеличава, те тражио у преради ишта, што прерадилац не би покушао био, да према своме окрене и удеси, увидио би, да тражи по пустини оазе. Конзеквентност у послу не само да се не може одрећи прерадиоцу, него му се иста шта више по заслуги пријатни мора, — па ишак резултат лош — није успео. Знак, да у целој ствари о нешто запиње, што се савладати не да, што чини, да је човек у томе послу на длаку подобан Сизифу.

Ми рекосмо своје мињење и спасосмо душу своју; очито васмо, да је посао, кога се прерадилац латио био, апсолутна немогућност, или морадосмо и хитро додати „по нашем мињењу,“ јер прерадилац већ тиме, што је тај посао дочирио, противно нашем мињењу мисли, те по томе оправдовајући апсолутној немогућности не би могло бити ни говора; с тога она каутела: „по нашем мињењу.“ Себе ради не би смо марили, макар и најмање њих било у тој ствари с нама једнога назора, али ради природности, психолошке оправданости и разумљивости особа, које се на позорницу износе, ради схватљивости сваке, па и најмање околности, ради каузалног некуса, који у скакој целини постојати мора, немило би нам било, кад би у тој ствари морали остати „запињући из пустине.“

О комаду — све и да ишу поспоци улога под старост у Јордан морали загазити, него да су остали права чеда свог правог родитеља — дало би се да богме после достојног признања онога, што је збиља честито и ваљано, — рећи и што год, чиме би се замерило и сувише дугом разглабању по акцију саму не баш релевантних ствари, а тиме ненужном ширењу и развлачењу самог заплета, усљед чега

после нагло одмрсивање човека и нехотице подсети на одмрсивање „гордијског чвора“ — дало би се о томе говорити, но пре свега ваљало би саму акцију и сам заплет описати, то пак не можемо, јер се бојимо, да ћемо друге довести у ону неприлику, у којој смо се сами налазили, гледајући „Варошане на селу“, на име у неприлику, да нам не ће хтети и не ће моћи веровати, да су у таквој акцији и таквом заплету главне улоге играли: Владан и Српкиња.

Осам прерадиоца још су и наши глумци и глумице узорок, те уз горњу тврђу о апсолутној немогућности морадосмо надовезати ону каутсу. И они су противног мињења, та како би пинче тако дично своје задатке били могли решити; њих за цело није смела противност ситуација са особама, која је усљед новог кретања поникла. Него су том живом и промишленом игром отворили врата неком питању, које баш силом са срца на језик лети. То питање гласи: шта онда, ако се откаже пијетет и воља задатцима, које треба, ако не више, оно бар исто тако савесно решавати, ако се ти задатци само некако под моранje и да се слеђа скину извршују, шта ћемо онда рећи? Да ли да се не може и не зна, или да се не ће да приказује честито и савесно?

Г.

* (Ред позоришних представа за јануар.) У по пеоник 1. јан. „Милош Обилић“. Трагедија у 5 чина, с певањем, од дра Ј. Суботића. — У четвртак 3. јан. први пут: „Весели двори“. Шаљива игра у 3 чина, написали француски Сарду и Хенекен, за српску позорницу прерадио Бранко М. Јовановић. — У суботу 6. јануара: „Стари бања и његов син хусар“. Позоришна игра у 3 чина, с певањем, од Ј. Сигетије, за српску позорницу прерадили Ј. Ђорђевић и Ј. Јлић. — У недељу 7. јануара: „Низ бисера“. Позоришна игра у 2 чина, с певањем, од К. Холтаја превео С. Д. К. — У уторак 9. јануара: „Ромео и Јулија“. Трагедија у 5 чина, од В. Шекспира, с енглеског превео др. Лаза Костић, за српску позорницу удеспо А. Хаџић. — У четвртак 11. јануара први пут: „Драги ујаж“. Шала у 4 чина, написао Рудолф Кнајзел, с немачког превео П. Ј. Мостић. — У суботу 13. јануара: „Последње лубавно писмо“. Шаљива игра у 3 чина, написао В. Сарду. — У уторак 16. јануара: „Париска сиротиња“. Драма у 5 чина. — У четвртак 18. јануара први пут: „Тврдо срце“. Позоришна игра у 1 чину, с немачког превео С. Петровић. За тим: „Гренгоар“. Позоришна игра у 1 чину, написао Банвиљ, превео Ј. Ђорђевић — У суботу 20. јануара: „Сан и јава“. Историјска драма у 3 чина, од дра М. Јовановића, музика од А. Миличинског. — У недељу 21. јануара с новом поделом улога први пут: „Потурица“. Драма у 4 чина од И. Кукуљевића Сакцинског. — У уторак 23. јануара по други пут: „Дон Џезар од Базана“. Драма у 5 чина. — У четвртак 25. јануара: „Ловудска сиротица“. Драма у 4 чина — У суботу 27. јан. први пут: „Последња воља“. Шаљива игра у 3 чина, од Косте Ристића — У недељу 28. јануара: „Звонар богоједине приве“. Драма у 5 чина. — У уторак 30. јануара: „Сађурица и шубара“. Позоришна игра у 4 чина, с певањем, од Илије Округлића Сремца. — Замена: „Ултимо“, „Париски колотор“, „Доктор Робин“, „Максим Црнојевић“.

Издаје управа српског народног позоришта

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

6. ПРЕДСТАВА.

У ПРЕТПЛАТИ 3.

У НОВОМЕ САДУ У ЧЕТВРТАК 4. ЈАНУАРА 1879.

Први пут:

В Е С Е Л И Д В О Р И.

Шаљива игра у 3 чина, написали француски Сарду и Хенекен, за српску позорницу пре-
радио Бранко М. Јовановић.

О С О Б Е:

Лука Загорица, богаташ	Рајковић.
Савка, жена му	Ј. Поповићева.
Цвета, њихова кћи	М. Рајковићка.
Ката, њена собарица.	Љ. Зорићева.
Милутин Спасић, живописац	Ружић.
Иван Костић, његов друг	Лукић.
Смиљанић, чиновник	Јовановић.
Бабић, професор, археолог	Марковић.
Ћира, кочијаш } код Загорице	Рајчевић.
Спира, баштован } Срета, слуга милутинов	Ћирин.
Става, стара служитељка	Добриновић.
Истражни судац	Б. Хаџићева.
	Поповић.

Гости, слуге. — Збива се у куки загоричиној.

У суботу 6. јануара: „Стари бања и његов син хусар.“ Позоришна игра у 3 чина,
с певањем, од Ј. Сигетија, за српску позорницу прерадили Ј. Ђорђевић и Ј. Илић.

Умољавају се поштовани претплатници, да би први део своје претплате извонели испла-
тити у трговини браће М. Поповића.

Отвара се претплата на тридесет и шест позоришних представа. Претплату купи агенат позоришни
Светозар Крестић, и г. К. Јовановић и Ћ. М. Поповић, који су из љубави према народном позоришту
примили се скупљања претплате.

Улазнице могу се добити у писарници позоришној од 9—12 пре подне и од 3—5 сахата после по-
дне, а у вече на каси.

ПОЧЕТАК У 7 А СВРШЕТАК У 9 И ПО САХАТА.